



**GÖTEBORGS UNIVERSITET**

## **Konflikthantering bland förskolebarn**

En studie i hur man kan arbeta med “Nonviolent Communication” i form av dockteater.

Lisa Källström  
Maja Bradic

LAU370

Handledare: Rune Romhed

Examinator: Oskar Lindwall

Rapportnummer: VT08- 2611-014

# Abstract

## Examensarbete inom lärarprogrammet

**Titel:** *Konflikthantering bland förskolebarn.- En studie i hur man kan arbeta med "Nonviolent Communication" i form av dockteater.*

**Författare:** Maja Bradic & Lisa Källström

**Termin och år:** VT 2008

**Kursansvarig institution:** Sociologiska institutionen

**Handledare:** Rune Romhed

**Examinator:** Oskar Lindwall

**Rapportnummer:** 2611-014

**Nyckelord:** *Nonviolent Communication, Giraffspråk, konflikt och dockteater.*

---

**Bakgrund:** I dagens samhälle kommer man ofta i kontakt med konflikter av olika slag, något vi bland annat upplevt under vår verksamhetsförlagda utbildning. Vi har sett hur kommunikationen brister och meningsskiljaktigheter uppstår, något som kan sluta i olösta konflikter mellan elever. Den slutsatsen leder till frågan vilka metoder man kan använda i det konkreta, vardagliga arbetet i förskolan för att förebygga och åtgärda konflikter.

**Syfte:** Studiens övergripande syfte är att undersöka hur man som lärare kan arbeta med konflikthantering i förskolan. Vi har därför valt att undersöka om Nonviolent Communication (NVC), en modell för konflikthantering som utvecklats av forskaren Marshall B Rosenberg kan fungera i praktiken. Närmare bestämt handlar det om att studera om det med hjälp av dockteater går att kommunicera Rosenbergs idéer om hur konflikter kan uppstå respektive lösas.

**Metod och material:** Uppsatsen bygger på litteraturstudier och gruppintervjuer.

**Resultat:** Undersökningen resulterade i att vi fann dockteater som en mycket bra pedagogisk metod för att kommunicera NVC:s idéer med barn i åldern 5-7 år. Vi insåg att NVC kräver tid. Trots det kunde vi av svaren från barnen se att de uppfattat skillnaderna i varg- respektive giraffspråket, det vill säga att de förstod sambandet mellan att använda sig av empatiskt kommunikation kontra aggressiv kommunikation. Barnen i undersökningen förstod även vilka konsekvenser varg- respektive giraffspråk kan ge. Vi upplevde att dockteater var en väldigt bra metod för att gestalta en aktuell konflikt.

**Betydelse för läraryrket:** Vi har kunnat finna stöd i undersökningen för att man kan använda NVC som ett redskap vid konflikthanteringar så att alla berörda parter behov blir tillgodosedda. Vi menar att det är av stor betydelse för lärare då de dagligen konfronteras med konflikter. Vi kan även dra den slutsatsen att NVC omfattar de värderingar som skolan skall förmedla enligt styrdokumenterna Lpo 94 och Lpfö 98.

## Förord

Konflikt är ett begrepp som brukar uppfattas negativt. Vi kopplar gärna ihop det med våld och problem. Samtidigt funderar vi ofta på vad som krävs för att hitta en fredlig lösning.

Vi har i detta examensarbete valt att titta närmare på huruvida en konflikt går att lösa med NVC, som bygger på bland annat giraffens och vargens karaktäristiska drag. En undersökning av detta slag har varit ytterst givande för oss, inte minst med tanke på det yrke som väntar oss - lärarens.

Vägen till ett fullbordat examensarbete har emellanåt varit krokig, men intressant. Att kalla detta arbete fullbordat skulle kanske inte vara helt och hållet sant eftersom ämnet är så stort. Att forska eller försöka hitta lösningar på konflikter är ett pågående arbete, inte bara inom skolans värld utan även ute i vida världen.

Vi har främst arbetat med vårt examensarbete tillsammans men skrivandet av text har även skett på skilda håll. Samarbetet har fungerat bra och vi har varit eniga om utformandet.

Slutligen vill vi tacka alla lärare och elever på skolorna som ställde upp och deltog i vår undersökning samt de personer som hjälpt oss genom sina responser. Framför allt vill vi tacka varandra.

Göteborg, maj 2008

Maja Bradic & Lisa Källström

## INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

<b>1</b>	<b>INLEDNING</b> .....	<b>5</b>
1.1	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR .....	5
<b>2</b>	<b>LITTERATURGENOMGÅNG</b> .....	<b>6</b>
2.1	BEGREPPSFÖRKLARINGAR .....	6
2.2	KONFLIKTER OCH KONFLIKTMEDLING .....	6
2.3	VÄRDEGRUNDEN I LPO 94/LPFÖ 98? .....	8
2.4	VAD INNEBÄR NVC? .....	8
2.4.1	<i>De fyra komponenterna</i> .....	8
2.4.2	<i>Steg 1: Observation</i> .....	9
2.4.3	<i>Steg 2: Känsla</i> .....	10
2.4.4	<i>Steg 3: Behov</i> .....	10
2.4.5	<i>Steg 4: Önskemål</i> .....	11
2.4.6	<i>Vad innebär vargen och giraffen som symboler?</i> .....	11
2.5	DOCKTEATER SOM PEDAGOGISKT VERKTYG .....	12
<b>3</b>	<b>METOD</b> .....	<b>13</b>
3.1	URVAL, VAL AV INTERVJUPERSONER .....	14
3.2	INTERVJUFRÅGOR .....	14
3.3	PROCEDUR .....	14
3.4	DATABEARBETNING OCH TILLFÖRLIGHET .....	15
3.5	ETISKA ÖVERVÄGANDEN .....	15
<b>4</b>	<b>RESULTAT</b> .....	<b>15</b>
4.1	HUR RESONERAR BARNEN KRING PJÄSEN OCH DE TVÅ SYMBOLERNA FÖR OLIKA KOMMUNIKATIONSSÄTT OCH DE IDÉER SOM DESSA ÄMNAR FÖRMEDLA? .....	16
4.2	HUR VÄL FUNGERAR DOCKTEATERN SOM PEDAGOGISKT VERKTYG FÖR ATT FÖRMEDLA BUDSKAPET BAKOM NVC? .....	18
<b>5</b>	<b>DISKUSSION</b> .....	<b>18</b>
5.1	RESULTATDISKUSSION .....	18
5.2	METODDISKUSSION .....	19
5.3	FÖR- OCH NACKDELAR MED NVC .....	21
5.4	VIDARE ARBETE OCH FORSKNING MED NVC .....	22
<b>7</b>	<b>LITTERATURFÖRTECKNING:</b> .....	<b>25</b>
<b>BILAGOR</b> .....	<b>27</b>	
BILAGA 1: DE FEM FRIHETERNA .....	27	
BILAGA 2: MANUS TILL DRAMATISERINGEN .....	27	
BILAGA 4: BREV TILL MÅLSMAN .....	31	

# 1 Inledning

I dagens samhälle kommer man ofta i kontakt med konflikter av olika slag, något vi bland annat upplevt under vår verksamhetsförslagda utbildning. Vi har sett hur kommunikationen brister och meningsskiljaktigheter uppstår, något som kan sluta i olösta konflikter mellan elever. Den iakttagelsen leder till frågan vilka metoder man kan använda i det konkreta, vardagliga arbetet i förskolan för att förebygga och åtgärda konflikter?

Konflikt är ett ämne som intresserar oss, dels på grund av vårt framtida yrke som lärare och dels för att det är ett aktuellt ämne i skolan. Enligt Läroplanen skall en pedagog fungera som en medlare och även förebygga konflikter i det dagliga arbetet med barnen.

*Lpo 94* står det att:

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorgen om den enskildes välbefinnande och utveckling ska präglade verksamheten. Ingen skall i skolan utsättas för mobbning. Tendenser till trakasserier skall aktivt bekämpas. Främlingsfientlighet och intolerans måste mötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser (2005: 5).

Vi vet att alla barn som växer upp kommer att påverka andra i olika sammanhang. Om man ger dessa barn redskap och vägledning till empati, självkänedom och konflikthantering så kommer kanske många konflikter att kunna lösas genom kommunikation istället för med våld. Med det här arbetet vill vi få en djupare inblick samt en ökad förståelse för konflikthantering.

## 1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens övergripande syfte är att undersöka hur man som lärare kan arbeta med konflikthantering i förskolan/förskoleklass.

Vi har därför valt att undersöka om *Nonviolent Communication (NVC)*, en modell för konflikthantering som utvecklats av den amerikanske psykologen och forskaren Marshall B Rosenberg, även går att använda bland yngre barn. Närmare bestämt handlar det om att studera om det med hjälp av dockteater går att kommunicera Rosenbergs metoder om hur konflikter kan uppstå respektive lösas. Metoden används i ett 40-tal länder världen över.

Våra frågeställningar är följande:

1. Hur resonerar barnen kring pjäsen och de två symbolerna för olika kommunikationssätt och de idéer som dessa ämnar förmedla?
2. Hur väl fungerar dockteatern som pedagogiskt verktyg för att förmedla budskapet bakom NVC?

## 2 Litteraturgenomgång

Vi kommer i denna litteraturred ta upp konflikthantering, värdegrundsfrågor, NVC samt dockteater. Den första delen behandlar konflikter och konfliktmedling i ett lite större sammanhang. Hareide (2006) samt Grünbaum och Lepp (2005), som vi refererar till, behandlar egentligen inte konflikter bland yngre barn men deras texter har relevans även för dem. Därefter tar vi upp skolans styrdokument och hur temat konflikter och konfliktmedling behandlas där. Vi ger sedan en bakgrund till NVC – idéerna bakom denna modell och hur den kan användas för att bearbeta konflikter. Slutligen uppmärksammar vi dockteatern som pedagogiskt redskap i arbetet med konflikter.

### 2.1 Begreppsförklaringar

- Giraffspråk** Giraffen har ett enormt stort hjärta, över en halv meter i diameter. Därför har den fått ge namn åt den empatiska kommunikationsmodell som NVC vill förmedla. ”Giraffspråk” är även ett symboliskt uttryck för det sätt att kommunicera som NVC-metoden förespråkar.
- Konflikt** Härstammar från latinets ”conflictus” som betyder sammanstötning, motsättning - *spänning uppstår mellan parterna* (Wahlberg 2007: 15-28).
- NVC** Den amerikanske psykologen Marshall B. Rosenberg har grundat Centret för Nonviolent Communication, som arbetar med ickevåldskommunikation som ett förhållningssätt att förebygga och lösa konflikter. NVC kallas för ”Giraffspråk” i Sverige.
- Vargspråk** ”Vargspråk” är ett symboliskt uttryck för ”maktspråk/förtryckarspråk”. Vargen är ett rovdjur med aggressiva attribut: den söker möjligheter att gå till angrepp. Därför symboliserar vargspråket den typ av kommunikation, som är det oönskade sättet att kommunicera enligt NVC.

### 2.2 Konflikter och konfliktmedling

*Alla som arbetar i förskolan skall stimulera barnens samspel och hjälpa dem att bearbeta konflikter samt reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra.*  
(Lärares handbok, 2004: 29)

Enligt Grünbaum och Lepp (2005: 62) kan en konflikt börja när två eller fler parter uppfattar sig ha olika behov, intressen, normer eller synsätt, värderingar eller mål. Konflikter kan ses som en farlig möjlighet, men de hör till livet och vi kan egentligen utvecklas genom att hantera konflikter. En annan definition enligt Grünbaum och Lepp (2005) är att många konflikter i grunden är störningar i kommunikationen mellan två eller fler parter, det vill säga att språkliga missförstånd kan komma att stärkas. Den farliga sidan av en konflikt är att den kan bli destruktiv, där konflikten används som maktmedel att uppnå egna mål. Desto ojämnare parterna är ju mer riskabel blir konflikten och kan urarta till något större.

*Förskolan skall sträva efter att varje barn skall utveckla sin förmåga att fungera enskilt och i grupp, att hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt ta ansvar för gemensamma regler. (Lpfö, 2004: 30)*

Karin Utas Carlsson skriver i sin avhandling *Lära leva samman* (2002: 184) om hur hon informerade barnen i sin undersökning om att det finns tre olika sätt att bete sig när de är arga eller i konflikt med någon/några. Det är det *anfallande*, det *undvikande* och det *problemlösande* sättet. Vårt sätt att hantera konflikten menar hon är avgörande för hur vi får våra behov tillfredställda. Resultatet av en konflikt mellan två parter kan bli att båda "förlorar" (det vill säga inte får vad de behöver). Det kan också bli att en "vinner" och den andre "förlorar" eller att båda "vinner" och får därmed sina behov tillfredställda. Enligt författaren kan man öva sig i detta genom bland annat rollspel. Barnen kan öva sig i att upptäcka att det finns ett val och att deras beteende har betydelse. Man kan även prata om de olika sätten att hantera konflikter och hur man kan genom konstruktiv konflikthantering med sikte på att hitta vinna- vinna lösningar.

Dag Hareide (2006: 124) belyser sin bok *Konfliktmedling* begreppet *medling*, en synonym till *konfliktmedling*. Medling handlar om att försöka åstadkomma en överenskommelse eller försoning. Det vill säga medling är en process där en opartisk person/personer hjälper personerna som befinner sig i en konflikt att hitta en lösning genom strukturerad vägledande system.

Medling är en viktig process och är lika viktig som målet och det man söker är lösningar. Eleonore Lind (refererad i *ibid*) beskriver medling som ett forum för att bekräfta våra medmänniskor och ta varandra på allvar. Författaren lyfter fram hur viktigt det är att finna systematisk undervisning i konflikthantering, och att det är lika självklart som läs- och skrivinläring i skolan. Han skriver vidare att det är viktigt att lösa konflikter med ord istället för att använda fysiskt våld eller kall utfrysning. Han påstår även att man kan lära genom konflikter, och att fel och konflikter är två fenomen som man kan lära mer av än det mesta. Skolan skall vara en fristad där man kan ha konflikter och göra fel men det viktigaste är att lära av dem och hitta lösningar som förebygger konflikter i framtiden.

Kennert Orlenius (2001: 164) hävdar i sin bok *Värdegrunden - finns den?* att man inte får degradera en människas värde även om det handlar om en mobbare. Han eller hon får inte framställas som syndabocken, menar Orlenius. Människovärdet är inte relaterat till *vad* en människa gör, utan till den hon *är*, det vill säga en människa med egenvärde. Man bör fördöma saken men inte personen. Genom NVC inspireras vi till att skilja mellan observation och värdering menar Rosenberg (2003c: 161). Här kan man dra en parallell till Orlenius som även påpekar skillnaden mellan observation och värdering. Orlenius betonar risken att vi fokuserar det vi vill bekämpa i stället för det vi vill sträva efter i skolans värld.

Smith (2002) betonar vikten av ett gott medlingsklimat. Medlarens uppgift är att skapa ett tryggt och öppet klimat där möjlighet finns till utveckling samt förändring. Medlarens uppdrag är bland annat att skapa en gemensam bild av konflikten. Hon konstaterar att som medlare bör man vara närvarande och möta de inblandade där de befinner sig. Det är viktigt att parterna får en chans till återupprättelse. *Transformativ medling* innebär bekräftelse samt återupprättelse som ger möjlighet till en mer djupgående förändring (2002: 67).

För att leva upp till den värdegrund vi har, skriver Marianne Göthling i efterorden till boken *Lära för livet* (Rosenberg, 2003b: 153), behöver vi vara tydliga auktoriteter utan att ha auktoritär attityd eller ett tvingande språk. Vi behöver sätta gränser och säga stopp utifrån värden och behov, utan att skuldbelägga eller kränka andra.

## 2.3 Värdegrunden i Lpo 94/Lpfö 98?

Läroplanen (Lpo 94, Lpf 98) anger riktlinjer för värdegrunden. Skolans grundläggande arbete handlar enligt den om demokratiska värderingar och att varje människa ska respekteras.

Skolan skall främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Ingen skall i skolan utsättas för mobbing. Tendenser till trakasserier skall aktivt bekämpas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser (Ibid: 9). Skolan skall framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana (ibid:10).

Citaten ovan innehåller strävansmål samt riktlinjer för lärare och arbete i den obligatoriska skolan. Citatet fastslår att det finns grundläggande värden, exempelvis inlevelse och tolerans, och hur skolan aktivt skall arbeta med dem.

I andra anvisningar från skolverket ges exempel på hur ett sådant arbete kan bedrivas:

/.../Skönlitteratur, film och teater hjälper människan att förstå sig själv och världen och bidrar till att forma identiteten. Skönlitteratur, film och teater ger möjligheter till empati och förståelse för andra och för det som är annorlunda och för omprövning av värderingar och attityder. ([www.skolverket.se](http://www.skolverket.se))

Styrdokumentet *Lpo 94* utformas inte av några skolforskare. Utan är ett resultat av politiska kompromisser. Det innebär att värdegrunden inte har en alldeles självklar och oomstridd ställning vare sig i riksdagen, bland folk i allmänhet eller ute på olika skolor (Orlenius, 2001:14-15).

## 2.4 Vad innebär NVC?

I Smith (2002: 20) citeras Marshall B Rosenberg:

Nonviolent Communication innehåller ingenting nytt. Allt som jag har samlat ihop till denna modell har varit känt i århundraden. Min avsikt är att påminna människor om vad de redan vet- om hur vi människor var menade att relatera till varandra - och att hjälpa dem att leva i harmoni med denna kunskap. Så det bidrag som Nonviolent Communication kan vara är att ge oss konkreta sätt att manifesteras vad vi redan vet och värdesätter.

NVC är en praktisk modell som enligt Smith (2002) ska fungera som en kommunikationsprocess, ett språk med medkänsla eller en kontinuerlig påminnelse i laddade situationer. I och med detta kan denna *process* förhindra konflikter genom att man förhåller sig och kommunicerar empatiskt samt utvecklar respekt, närvaro och empati.

Att ha en empatisk förmåga är en förutsättning för att använda sig av Nonviolent Communication menar Smith (2002). Detta för att kunna föreställa sig hur en människa känner sig i en given situation men även att ha förmågan att tolka samt sätta sig in i både sina egna och andras känslor.

### 2.4.1 De fyra komponenterna

NVC- processen består av fyra komponenter, eller Giraffspråkets fyra steg: *observation*, *känsla*, *behov* och *önskemål* (Rosenberg 2003c: 28). Rosenberg menar att man kan använda sig av denna modell i interaktion med en person eller i en grupp. Detta förhållningssätt kan användas på alla kommunikationsnivåer och i många olika situationer: skolor, familjer, organisationer etc.



NVC används bland annat för att utveckla ett sätt att uttrycka de fyra komponenterna samt att lyssna empatiskt genom dessa. Det vill säga, stegen ingår både i det vi uttrycker om oss själva samt i det som vi lyssnar till hos den vi pratar med. Socionomen Anne-Christine Smith presenterar även i sin bok *Giraffspråket* (2002: 46) denna kontaktskapande modell, på ett tydligare sätt:

<b>Min ärlighet</b>	<b>Din ärlighet</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Vad jag observerar i (konkret handling)</li> <li>2. Hur jag känner</li> <li>3. Varför jag känner som jag gör inför det jag observerar (mina behov)</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Vad du ser i (konkret handling)</li> <li>2. Hur du känner</li> <li>3. Varför du känner som du gör inför det du observerar (dina behov)</li> </ol>
<b>Mitt önskemål</b>	<b>Dina önskemål</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>4. Vad jag skulle vilja (i en positiv konkret handling)</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>4. Vad du skulle vilja (i en positiv konkret handling)</li> </ol>

### **2.4.2 Steg 1: Observation**

Första komponenten i NVC innebär att skilja mellan observation och tolkning, det vill säga att undvika att bedöma situationen och att istället försöka hålla sig till konkreta och värderingsfria observationer. Här kan man i den första komponenten fråga sig själv eller den man pratar med vad man hört, sett och iakttagit.

För att alla inblandade skall kunna känna igen situationen bör man därför försöka att hålla tillbaka de subjektiva tolkningarna och endast beskriva det som skett, eftersom *en* situation kan tolkas på flera olika sätt (Rosenberg (2003c: 37). Många gånger lägger vi in tolkningar av vad vi iakttagit, vilket bidrar till att den andre personen inte hör *vad* vi säger utan snarare *hur*, och därmed hör kritik och gör motstånd. Enligt Smith (2002), skall man ställa frågor till sig själv, stanna upp och klargöra vad som är observation respektive tolkning. Man skall lyssna in det den andre säger, och fråga sig vilka öron tar jag på mig – Varg- eller Girafföron?

Rosenberg menar (ibid.c: 36) att man kan ge omdömen, men man ger dock omdömena på ett annat sätt enligt NVC, man bör berätta vad man värdesätter och hur vi känner oss.

Ja jag klarar av att du säger vad jag gjorde eller inte gjorde.  
Och jag kan klara av dina tolkningar, men blanda inte ihop de två.  
- Marshall Rosenberg (2003c:37)

Rosenberg (2003c: 41) presenterar flera olika typer av observationer blandade med eller utan tolkningar. Här nedan följer ett exempel:

Meddelande	Exempel på observation blandad med tolkning	Fri från tolkning
Blanda inte ihop det vi antar med det vi vet.	Om du inte äter en allsidig kost, kommer din hälsa att ta skada.	Om du inte äter en allsidig kost, är jag rädd för att din hälsa kommer att ta skada.

### 2.4.3 Steg 2: Känsla

Den andra komponenten i NVC är att uttrycka vad vi känner utifrån den beskrivna iakttagelsen. ”Att uttrycka vår sårbarhet kan hjälpa oss hantera konflikter” menar Rosenberg (2003c: 51). Det gör att mottagaren känner trygghet och i sin tur vågar öppna sig för den andra parten. I Giraffspråket handlar det om att våga uttrycka sin mening. Men det är även viktigt att inte förmedla sina känslor som kritik. Rosenberg hävdar att det är viktigt att utöka sin känslovokabulär för att tydligare kunna beskriva olika emotionella tillstånd och för att bättre kunna kommunicera vad man egentligen känner.

Smith (2002) menar att det pågår en dialog på flera olika nivåer samtidigt. Dels en inre dialog, där jag känner efter vilka känslor jag har utan att värdera dem, dels en yttre dialog där jag uttrycker och verbaliserar mina känslor. Författaren beskriver hur vi kan känna när någon ger oss ett negativt budskap eller besked och att det finns fyra olika alternativ att ta emot det sagda. Hon menar att man bör ta ansvar för sina känslor. Det första är att *lägga skulden på oss själva*, det vill säga vi tar det personligt och känner därmed skuld, skam eller depression. Det andra är att *lägga skulden på andra*. Vi känner oss orättvist behandlade och skickar snabbt tillbaka budskapet till den andre parten, med en kvarlevande känsla av aggressivitet eller frustration. Det tredje kan vara att *uppmärksamma våra egna känslor och behov*. När vi fokuserar på våra egna känslor och behov blir vi medvetna om vårt egentliga behov och därmed ökar vår självkänedom. Den fjärde är att *uppmärksamma den andres känslor och behov* (Ibid: 31).

### 2.4.4 Steg 3: Behov

Den tredje komponenten är behov som ligger till grund för våra känslor. Det vill säga bakom varje behov ligger en känsla som inte blivit tillgodosedd. Vi kan ha olika behov samtidigt, menar Smith (2002). Dessa kan vara motstridiga. Vi har behov av trygghet samtidigt som vi vill utvecklas. Vi bör undvika ordet *du* och *man*, då dessa ord kan skapa otydlighet och skuldkänslor. En mening kan inledas med: ”*Jag känner (mig)...därför att jag...*” i stället för ”*därför att du*”. När vi uttrycker våra behov genom bedömningar, tolkningar och inre föreställningar kan andra uppfatta det som kritik. När den andre parten uppfattar det som kritik, försöker han/hon försvara sig eller gå till motangrepp vilket i sin tur kan leda till en konflikt. Genom att vara tydlig och sammankoppla våra känslor med våra behov blir det lättare för motparten att bemöta oss med medkänsla. Det vill säga om vi uttrycker våra behov är chansen större att vi får dem tillgodosedda och på så vis hittar vägar att tillgodose allas behov.

Så här kan Giraffspråket - känslans kommunikation, vara en samtalspelare i ett samtal (2002: 46) Se nedanstående bubblor.



#### 2.4.5 Steg 4: Önskemål

Den fjärde och sista komponenten i processen är vad vi vill be andra om. Vi ber andra att tillgodose våra behov genom att uttrycka ett önskemål. Det gäller att framföra ett önskemål och inte ett krav. Upplever den andre personen att vi ställer krav, kan personen i sin tur tro att vi kanske kommer att straffa eller skuldbelägga personen om den inte gör som vi säger. Tanken är att som NVC- utövare be om hjälp, inte straffa eller skuldbelägga lyssnaren. Här är det alltså viktigt att uttrycka sig positivt och konkret när man talar om vad man önskar, det vill säga att fokusera på möjligheterna där klarspråk ger styrka.

Smith (2002: 38) presenterar även olika steg i hur man kan gå tillväga i klargörandet av sin önskan:

*Vem är det jag vill ska göra vad.* Jag ber den andre om att göra något konkret, exempelvis: "Vill du städa upp?" istället för "Här ser för hemskt ut". Man bör även konkret *tala om vad jag vill*, inte vad jag inte vill. Jag kan även be den andre *återberätta* vad jag har sagt. "Vill du upprepa vad jag sa, så att jag kan vara säker på att jag lyckats förmedla det jag ville ha sagt?" och undvika "Jag vill att du lyssnar på mig". Jag kan *be den andre tala om sina känslor*, när hon/han hört vad jag har sagt. "Har du lust att tala om vad du känner, när jag säger det här?"

Författaren påpekar att det är viktigt att avsluta med att fråga hur den andre känner inför min önskan för att visa intresse samt öppenhet för en dialog.

#### 2.4.6 Vad innebär vargen och giraffen som symboler?

Marshall Rosenberg använder giraffen och vargen som symboler när han arbetar med NVC. Giraffens anatomi symboliserar en rad olika delar av en konflikt. Den är ett resligt djur och kan se långt. Det kan tolkas som överblick eller förmåga att se bakomliggande orsaker vid en konflikt.

Den långa halsen symboliserar att det krävs tid för eftertanke tack vare att det är långt mellan hjärnan, som representerar det logiska tänkandet, och hjärtat som står för känslorna. Översatt till klarspråk skulle man kunna säga att man först bör tänka efter och därefter reagera.

Giraffens hjärta är det största bland de landgående däggdjuren vilket innebär att kommunikationen inte enbart behöver vara ett samspel mellan hjärna och hjärta, utan att kommunikationen kan komma direkt från hjärtat - som en känsla. En annan och ytterst viktig del i symboliken kring giraffen är dess fredliga sätt. Den äter inte andra djur utan istället bladen på trädskronorna. Symboliken är att man bör motstå lusten att vilja tillintetgöra, dvs. ”äta upp” den man inte kommer överens med.

Den direkta motsatsen till giraffspråket är vargspråket. Vargen är ett rovdjur med aggressiva attribut; den söker möjligheter att gå till angrepp. Därför symboliserar vargspråket den typ av kommunikation, eller argumentation, som går ut på att peka ut vem som har rätt och fel och vem som i sin tur bör bestraffas.

Med andra ord står vargen som symbol för det invanda, oreflekterade och många gånger omedvetna tankemönstret vilket för individer resulterar i förhastade reaktioner. Vidare angriper vargen personen istället för handlingarna som personen utför. Det sårar ofta mottagaren. Därför säger man även att *vargen symboliserar ett språk som motverkar kontakt och istället ökar risken för destruktiva konflikter* då denne kommer med påståenden och egna uppfattningar om hur saker och ting är (Smith 2002: 22). Att sätta etikett på personer samt situationer är också en egenskap. I en korthet kan man säga att vargen symboliserar någon som inte är i kontakt med sina verkliga känslor och behov.

Rosenberg, skriver Smith (2002: 23), påpekar hur viktigt det är att inte dela in människor i giraffer och vargar och menar att dessa etiketter är en fara liksom alla andra etiketter. Syftet med symbolerna är att använda dem på ett lekfullt sätt. De ska samtidigt göra oss uppmärksamma på hur vi ofta använder språket. Smith (2002) tillägger också att giraffspråket till en början kan te sig onaturligt och stelt. Orsaken handlar dock mer om ovanan att våga uttrycka vår ärliga mening.

## 2.5 Dockteater som pedagogiskt verktyg

Dockteater har funnits inom många kulturer genom tiderna. Man har bland annat funnit marionettdockor vid utgrävningar i gamla Egyptiska tempel. Dockteater har även använts för att förmedla politisk satir under bland annat Cæsars tid (Af Forselles, 2005).

Rigmor Lindö (2002: 96-102) lyfter i *Det gränslösa språkrummet* fram lekens, dramats, sångens och sinnessens pedagogiska betydelse i skolan eftersom alla dessa språkliga kunskapsformer är skapande och ofrånkomliga i förskolan samt skolan.

Syftet med drama, enligt forskaren Way som citerar i Lindö (ibid: 102), är att utveckla barnets hela personlighet: *att utöva drama är att öva sig att leva*. Även Lindö (2002) tar upp betydelsen av dramalek och dockteater, vilket lett till att en del elever i hennes klass med försenad läs- och skrivutveckling, stärkt sin jagkänsla, inlevelseförmåga och gruppgemenskap. Enligt forskaren Wiklund refererad i Lindö (ibid: 103), är drama en aktivitet som tränar individens förmåga att iaktta, tänka och att uttrycka sig. Lindö menar att pedagogiskt drama kan fungera som ett medel för att utveckla förståelse för hur man själv och andra tänker och känner. Det vill säga, i samtal och dramatisk framställning kan attityder bearbetas och genom denna form kan man komma till insikt om sina och andras värderingar. När man upptäcker sina egna resurser ökar självförtroendet samt mod att våga och vilja påverka sitt eget liv, enligt Erberth och Rasmusson (1996) som citeras i Lindö (2002: 103).

Det är oftast lätt att få en dialog med barnet genom dockan. Eftersom handdockor är nära besläktade med vanliga dockor är de någonting som barnet redan är bekant med. Genom pedagogen kan handdockan bli ett verktyg där barnen kan prata om konflikter och känslor som barnen har upplevt i sin vardag (Af Forselles, 2005).

Grünbaum och Lepp (2005) skriver i sin bok *Dracon i skolan - drama, konflikthantering och medling* att träning att sätta sig in i olika roller förbättrar förmågan att förstå olika synvinklar i konflikter. Katrin Byréus hävdar i sin bok *Du har huvudrollen i ditt liv* (2001) att drama är bra för bland annat konfliktlösning. Byréus menar att man lär sig mycket om sig själv då man spelar teater. Gustavsson och Fritzén (2004) skriver i sin rapport *I dag ska vi på teater. Det kan förändra ditt liv*, om estetiken som läroprocess. De menar att teaterkonsten kan ge en annan bild av det vardagliga för eleverna och synliggöra tankar, känslor och upplevelser. Gustavsson och Fritzén lyfter även vikten av att samtala om teaterns innehåll och poängterar att det inte räcker med att underhålla barn med sagor utan att teater måste leda till ett samtal.

Det finns dock mycket att tänka på i användandet av dockspel som pedagogiskt verktyg. Till exempel får man som pedagog tänka på längden på föreställningen i förhållande till publikens ålder. 15-30 minuter är en lagom längd för barn i förskoleåldern. Det är även viktigt vilken röst man använder till dockan, så att den får ett eget liv och att det framkommer vilken slags person som dockan är (Af Forselles, 2005).

### 3 Metod

Vi har använt oss av en vetenskaplig metod respektive en pedagogisk metod i vår undersökning. Den vetenskapliga metoden består av en gruppintervju. Intervjun med barngrupperna har genomförts med utgångspunkt från en dockteaterpjäs. Dockteatern har här utgjort en pedagogisk metod som vi velat prova för att se om det går att kommunicera de bärande idéerna i Nonviolent Communication i praktiken.

En fördel med dockteater som pedagogisk metod är att den stämmer överens med symbolerna i NVC, det vill säga, handdockor som illustrerar giraffen och vargen. Handdockorna symboliserar även varg- och giraffspråk som utgör en viktig del i undersökning.

Vid intervjun med barnen ställdes frågorna i enlighet med de fyra komponenterna *observation, känsla, behov* och *önskan*. Vi lät även spela upp en saga som stämmer överens med NVC som handlade om en specifik konflikt i pjäsen (se bilaga 2). Vi spelade upp pjäsen innan vi genomförde gruppintervjun. Vi fick därmed en gemensam utgångspunkt för de frågor vi sedan ställde. Till vår hjälp hade vi en bandspelare vid genomförandet.

Vid gruppintervjun försökte vi att använda oss av öppna frågor, som *hur* och *varför*. Merriam Sharan (1994: 93) refererar i sin bok *Fallstudien som forskningsmetod* Pattons sex olika slags frågor man kan ställa vid en intervju beroende på vilken typ av information man vill få från respondenterna. Vi har utgått från en av dessa frågor för att få ut den önskade informationen, som handlar om känslor. Exempelvis, *hur känner du? -när...etc.* Syftet med intervjun var i vårt fall att inte tvinga respondenterna till att anamma exempelvis forskarens kategorisering av världen – vi ville snarare komma åt intervjupersonernas sätt att se på saker och ting (ibid: 88).

Vi anser att vårt resultat kan ha påverkats av att vi inte har särskilt stora erfarenheter av att leda gruppintervjuer. Vi kan se att våra frågor med fördel kunnat ställas utifrån Aidan

Chambers (1993) metod, "Jag undrar"- samtals grundstomme. Författaren skriver i sin bok, *Böcker inom oss* om hur läraren bör förhålla sig i samtal med barnen om böcker. Nämligen, ge dem både tid och utrymme, vara lyhörd för det som sägs och ha olika slags frågor på ett sådant sätt att de hjälper eleverna att få fram vad de har på tungan eller till att formulera sina vaga känslor i ord (ibid: 110-115). När man inleder en fråga med, "berätta för mig" eller "jag undrar" inbjuder läraren till samverkan, ett samtal och en dialog snarare än ett förhör med ordet "varför". För det andra så erbjuder inte "varför" några som helst öppningar menar Chambers.

Vi kan se att våra "varför" frågor kan ha styrt barnens svar. Detta kan ha bidragit till att barnen känt att de skulle svara "rätt" på vissa frågor och inte helt utgått från sina egna tankar.

### **3.1 Urval, val av intervjupersoner**

I vår studie valde vi att genomföra vår undersökning i två skilda områden. En av skolorna ligger centralt belägen och har i huvudsak elever med svenska som modersmål. Den andra skolan befinner sig i en förort där majoriteten av barnen har utländska föräldrar. I den centrala skolan är eleverna 5-6 år gamla och i förortsskolan är eleverna 6-7 år gamla. I valet av grupper delade vi medvetet in flickor och pojkar i olika grupper. Vi valde små grupper med fyra flickor och fyra pojkar i båda områdena. Detta på grund av att vi ville att alla skulle komma till tals. Urvalet gjordes utifrån att vi ville få en spridning i materialet.

### **3.2 Intervjufrågor**

Frågeområdena är utvalda med hänsyn till vårt syfte. Frågorna handlar om syn på konfliktlösning, empati och Giraffspråk. Vi utgick från de olika komponenterna i NVC och hade med delar som vi ansåg var viktiga att få med, dels för att undersöka hur det gick att omsätta metoden i praktiken och dels för att se hur barnens uppfattningar var kring empati och konfliktlösning. De frågeställningar som användes under intervjun med barnen finns redovisade i bilaga 3. Vi utgick från likadana frågor vid alla fyra intervjuerna med sammanlagt sexton barn.

### **3.3 Procedur**

Inför vår undersökning informerade vi lärare, föräldrar och barn i god tid om vad vårt syfte var med arbetet och att vi skulle använda oss av bandspelare i samtal med barnen. Föräldrarnas godkännande var obligatorisk, och brev om förfrågan skickades två veckor innan undersökningen, (se bilaga 4). Vi kände även barnen sedan innan, vilket resulterade i att de kände sig trygga med oss.

I förberedelserna, då vi skrev manus till vår dockteater, utgick vi från en typ av konflikt som var aktuell på båda skolorna. Den handlade om att vissa barns beteenden ofta möttes av förutfattade meningar i barngruppen. På båda skolorna fanns det barn som "stämplats" som "vargungar" vilket ledde till att de även betedde sig som "vargungar". Detta var någonting som pedagogerna på skolorna uppmärksammat. Skolan eller förskolan är som en social arena menar Marie Wrethander (2006-11-22) i sin föreläsning om inneslutning- uteslutning. Det är i mötet med människor som vi lär om oss själva, om andra och om hur andra ser på en. Konflikten vi spelade upp var en enkel leksituation där Ville varg ville vara med de andra barnen och leka ute på gården. Ville använder sig av ett vargspråk och säger att han "måste"

vara med, utan att observera eller följa de andra stegen i NVC. ”Vargungarna” upplevde då Ville som en ”bråkstake” och svarade honom med vargspråk, vilket ledde till en konflikt. Vi ville med vår pjäs visa barnen att alla är föränderliga. Och att det faktiskt går att påverka någon annans beteende genom ens eget sätt att kommunicera.

I val av handdockorna utgick vi från NVC: s symboler, giraffen och vargen. Vi skapade dockorna tillsammans och försökte ge dockorna tydliga karaktärer (Se bild 2). Vi ville inte att barnen skulle identifiera sig med vargen, eftersom vårt syfte var att förmedla ”Giraffspråket”. Vi valde därför bort den `coola` stilen hos vargen med `hip-hop` mössa etc. Däremot fick giraffen spela en viktig och central roll. Teatern utspelades från en riktig bordsteaterscen medan barnen satt i form av en halvmåne.

Vid genomförandet av dockteatern inledde vi pjäsen med såpbubblor och olika instrument vid presentationen av handdockorna. Vi ville därmed skapa en stämning, dels för att fånga barnens uppmärksamhet och dels för att skapa inlevelse.

Intervjuerna genomfördes efter att barnen sett dockteatern. Under intervjuerna satte vi oss i en halvcirkel tillsammans med barnen och turades om att ställa frågorna samtidigt som bandspelaren var på. Vi försökte att ställa frågorna i tur och ordning men svaren ledde ofta till sidospår. Vi försökte då att väva in våra frågor i barnens samtal.

Vid första intervjutillfället var vi otydliga med att presentera bandspelaren och dess roll i undersökningen. Intervjun blev därför avbruten och nyfikna frågor dök upp om bandspelaren. Vid följande intervjutillfälle var vi därför nogga med att inleda intervjun med en tydlig presentation av bandspelaren och syftet med den.

### **3.4 Databearbetning och tillförlighet**

Fler följdfrågor kunde ha ställts, men med hänsyn till de intervjuades låga ålder begränsade vi oss till våra intervjufrågor (se bilaga 3). I sammanställningen av intervjuerna var vi nogga med att inte lägga in personliga åsikter då vi sedan tidigare känner de intervjuade. Vi försökte att själva använda oss av NVC: s förhållningssätt och därmed lyssna empatiskt och bedömningsfritt vid sammanställningen av de svar vi fick. Tack vare bandspelaren kunde vi få intervjusvaren korrekt införda i ordbehandlingsprogram. Frågorna finns i bilaga 3.

### **3.5 Etiska överväganden**

De personer vi samtalat med har informerats om syftet i examensarbetet. Föräldrarna till de barn som vi samtalat med har givit sitt samtycke till att samtalet får dokumenteras med hjälp av bandspelare. Vi har garanterat dem som deltagit anonymitet. För att anonymisera eleverna har vi valt att benämna dem som pojkar eller flickor. Vi har även avstått från att lyfta skillnaderna mellan skolorna i vår undersökning och därför avstått från att benämna skolorna överhuvudtaget.

## **4 Resultat**

Vårt resultat baseras på intervjuer i form av gruppsamtal efter genomförd dockteater. Samtalet blev en gruppintervju, där barnen i första hand svarade på våra frågor. Efter genomförd

intervju samtalande barnen med varandra om innehållet i pjäsen. Detta har vi inte med i resultatet. Resultatet har behandlats utifrån den första och andra frågeställningen i arbetet.

Första delen i resultatet tar upp barnens uppfattningar om de olika symbolerna, vargen och giraffen. Den andra delen i resultatet behandlar intervjuresultatet som är uppdelat efter de steg som NVC förmedlar. Vi har här valt att sammanställa barnens svar efter de frågor som vi anser går hand i hand med NVC: s idéer, som en konfliktlösningsmodell. Därefter skall vi beröra den andra frågeställningen om dockteatern som pedagogiskt verktyg.

#### **4.1 Hur resonerar barnen kring pjäsen och de två symbolerna för olika kommunikationssätt och de idéer som dessa ämnar förmedla?**

Då vi frågade barnen om deras uppfattningar kring de olika symbolerna, varg respektive giraffspråk, svarade en flicka genom att härma giraffens röst och förklarade, Hihihih, prata snällt inte nja nja nja som vargen, prata lite snällt. En pojke la även vikt vid rösterna då han svarade att: Man kan lära vargen hans (giraffens, *vår anm.*) röst. Under intervjuerna gav barnen uttryck för att de uppfattat de olika symbolerna, vargen och giraffen. Barnen återberättade vargens och giraffens språk, då de härmade rösterna och därmed försökte låta som handdockorna i pjäsen. Barnen beskrev vargens röst som arg och giraffens röst som snäll. Giraffen talade snällt, frågade snällt. Får jag vara med ska man säga. Föregående citat talar för hur man enligt NVC ska säga sin önskan, någonting som barnen uppfattade ur pjäsen.

De äldre barnen visade intresse för kopplingen mellan identitet och språk på det sätt som Svensson (1998) beskriver i sin bok *Barnet, språket och miljön* om var sex och sju åringen befinner sig i den språkliga utvecklingen. Detta kunde vi konstatera då barnen levde sig in i de olika rösterna och förstod hur tonläge och dialekt hörde samman med de olika djurens personligheter.

I nedanstående citat ser vi ett exempel på en flicka även beskriver hur vargen handlar i pjäsen. Han pratar fult och konstigt, han skriker och puttas. Ett annat intressant exempel är när en pojke i följande citat beskriver känslan av hur man blir arg genom att säga, Vet, dom dära, när, blodet går in i hjärtat, det kommer ut, så där, så blir man arg. Som vargen. Han knöt här känslan arg till vargen. En annan pojke beskriver giraffspråk genom att säga att Man kan ha lång hals, hahaha (giraffens hals är en tydlig symbol av NVC då giraffen tack vare sin långa hals kan få överblick över en situation).

Barnen i de olika grupperna ansåg att man kunde lära en annan kompis giraffspråk, bland annat på ett sätt som en av flickorna uttryckte, nämligen genom att Man kan försöka få still någon så att man kan lära dem giraffspråk. Barnen ansåg även att man kan säga till dem att de pratar vargspråk, att de lär sig genom att man är artig eller Man kan lära den att vara snäll, och inte elak, genom att man själv är snäll. Detta visar tecken på att barnen begripit skillnaderna mellan symbolerna och berättar med citaten om både varg respektive giraffspråk.

#### **Observation**

Då vi ställde frågan *Vad tänker du på när din kompis är arg/ledsen?* strävade vi efter att komma åt den bakomliggande orsaken till en känsla, på ett sätt som kräver empati och observation.



På ovanstående fråga svarade en pojke, Varför, därför man var elak mot honom. På detta citat lade en annan av pojkarna till, Eller en gång man har retats för länge sen. Och han kommer ihåg det. Vid en annan av intervjuerna svarade en flicka att, Annars kan någon annan fråga varför Maja är arg så att man kan ge henne en present ifall hon varit dum eller arg eller gjort någonting dumt. Barnen hade sedan flera svar på vad de brukar tänka när deras kompis är arg eller ledsen. Bland annat: Kanske nån "slått" sig på en kant; de sa även: Kanske att, lillebror har "dratt" i håret, snubblat eller nåt, eller att tandläkare har gjort hål eller en doktor som slog i magen. Av ovanstående citat kan vi se att barnen relaterar till vardagliga händelser, exempelvis som småsyskon och läkarbesök. Barnens svar visade på hur de kunde leva sig in i hur en annan person kan må och de räknar upp olika orsaker som kan ha bidragit till att en kompis är ledsen och arg.

## Känsla

När vi pratade med barnen om *Varför är det viktigt att få säga vad man känner?* svarade barnen i de olika grupperna både utifrån pjäsens innehåll och från egna erfarenheter.

Om kompisen, om vargen säger får jag vara med, det är kul, så får han vara med. Om han berättar inte får han aldrig vara med. Flickans svar visade hur hon associerade till pjäsen och den konflikt som utspelade sig då hon nämnde vargen. På båda skolorna svarade barnen att det är viktigt att säga vad man känner för att inte bli ensam. En av flickorna svarade: För att...om man inte får vara med, så få man säga hur det känns om man är ensam, då förstår kompiserna att man vill vara med. Barnen ansåg även att det var viktigt att säga vad man känner i situationen: Jo, då vet kompiserna att man vill leka, som en av pojkarna sa; och även att: Då vet vargarna, att vargen ville vara med o leka, som en annan pojke nämnde.

## Behov och önskan

Pjäsen tar upp NVC: s tankar om behov och önskan då vargen har ett behov och en önskan om att få vara med och leka. Till en början uttryckte han inte detta för de andra "vargungarna" vilket ledde till ett missförstånd, aggressivitet och som utlöste en konflikt.

Frågan *Varför är det viktigt att få säga vad man vill?* resulterade i bland annat en pojkens svar då han menade att det är viktigt, För att andra ska veta vad man vill, så kanske man, man, man vet inte vad de andra vill. Man gör inte det dom vill, man gör kanske det dom inte vill. En annan pojke i samma grupp tillade: För att dom får veta att man får vara med. En av flickorna återberättar pjäsen och hur vargen handlade för att få vara med i leken: När vargen inte frågade barnen, blev han så arg att han inte fick vara med, och sen han gick till giraffen och sa jag fick inte vara med. Sen han fick vara med, han frågade ju.

## Önskan vid konfliktlösning

På frågan om *Hur kan man göra när man är ovänner för att bli sams?* gav barnen förslag på hur man kan gå tillväga vid försoning. De lyfte fram vikten av att be om ursäkt och att säga snälla saker till varandra. Två av flickorna svarade följande: När man bråkar så måste man säga förlåt; och att: Man kramar kompiserna och så säger man förlåt, snälla saker. Barnen gav även förslag på hur konflikten kunde lösas. Man kan skoja, säga ett skämt, uttryckte en av pojkarna eller genom att: Ge ett lila slott, vargslott, som en annan pojke ansåg kunde vara en lösning.

Vissa barn tyckte att man kunde *köpa* saker till varandra vid försoning i samband med en konflikt. En flicka menade att: Till exempel en kompis retas eller spottas så kan man köpa till exempel en present när man kommer till dagis. Till exempel, en leksak eller en riktig katt eller en riktig kanin. Kan man göra! Samma flicka fortsatte: Om nån är jätte...dum och retas jätte...mycket och om man säger svärord, som man inte får och säger att det inte är god mat om man inte äter upp och inte gör, så kanske man kan ge hur

mycket leksaker man vill, mycket plats (som får plats). Ytterligare en flicka ansåg att: Man kan också trösta den och köpa nåt till den. Andra barn tyckte istället att man borde *göra* saker för varandra för att nå en lösning som då ett av barnen föreslog: Kramas eller... och fråga om hon vill leka. Ett annat förslag var: Kanske kanske sjunga en sång (för att bli vänner igen). Ännu ett sätt att lösa en konflikt kom upp då ett barn menade att: Då måste man säga....då måste man vara snäll. Man måste lära honom att vara snäll i rösten och inte så vara så arg hela tiden, och bråka och grejer.

## 4.2 Hur väl fungerar dockteatern som pedagogiskt verktyg för att förmedla budskapet bakom NVC?

Barnen i undersökningen visade ett stort intresse och nyfikenhet. Framförallt var dockteatern lockande och väckte entusiasm. Barnen återberättade dockteatern, de identifierade sig med de olika dockorna och hade lätt för att leva sig in i pjäsen och de problem som utspelades i pjäsen. Vi la även märke till ett intresse hos barnen att själva spela teater då majoriteten av dem ville känna på dockorna och härma deras röster. Efter intervjun började pojkarna i den ena skolan omedelbart att prova dockorna och känna efter hur det var att stå bakom teaterscenen.

Detta visar en liten nyans av att ett pedagogiskt verktyg av detta slag har en gynnsam effekt på barn. Denna nyans skapar å andra sidan inte en klar bild hur väl det egentligen kan fungera som ett pedagogiskt verktyg eftersom det krävs noggranna uppföljningar på denna typ av pedagogisk modell. Det är med andra ord oerhört tidskrävande och hamnar utanför vår tidsram för detta arbete. En diskussion kring detta återkommer dock i metoddiskussionen.

## 5 Diskussion

I vår diskussion kommer vi att besvara och diskutera de resultat vi fått fram i samband med undersökningen samt genom litteraturen.

- Resultatdiskussion
- Metoddiskussion
- För – och nackdelar med NVC
- Vidare forskning och arbete med NVC

### 5.1 Resultatdiskussion

#### **Hur resonerar barnen kring pjäsen och de två symbolerna för olika kommunikationssätt och de idéer som dessa ämnar förmedla?**

Flickans citat ”*Man kan lära den att vara snäll, och inte elak, genom att man själv är snäll*” talar för en kunskap om att människor lär i samspel med varandra. Hon poängterar att om man själv är snäll så blir kompiserna också snälla. Enligt Svensson (1998) *Barnet, språket och miljön* utvecklas empati genom att barn som möter mycket empati i sin tur blir empatiska.

Vi kan konstatera att barnen poängterar vikten av att vara snäll som en avgörande faktor vid konfliktlösning. Barnen har även varit klart medvetna om vilka konsekvenser man kan få vid konflikter. De var väldigt medvetna om de olika symbolerna giraffen och vargen och deras egenskaper. Detta lade vi märke till när de vid ett par tillfällen under intervjun nämner varg-

och giraffspråk. Vi kan även dra den slutsatsen att barnen kände till olika sätt att kommunicera på, det vill säga, aggressivt respektive empatiskt.

Här följer ett citat från en pojke som försöker beskriva känslan arg och hur han känner sig då: *"Vet, dom dära, när, blodet går in i hjärtat, det går ut, så där, så bli man arg, som vargen!"*

Med detta noterade vi att barnen kunde ha talat om olika känslor och hur man mår när man känner dem. Även här kunde man ha ställt frågor kring känslor till barnen. Det är en viktig del i NVC, att lära känna sig själv och sina känslor på ett bättre sätt, för att vidare kunna hantera konflikter av olika slag, med andra ord kunde man ha ställt en fråga som rör just känslor och känslan i en specifik stund.

Genom barnens svar kunde vi se att de hade olika aspekter på att försonas, dels att köpa saker till varandra vid en försoning som uppstått i samband med en konflikt, och dels att göra saker för varandra för att nå en lösning.

Skillnaden i svar kan ha berott på att sagan födde dessa tankar då vi hade ett exempel för att göra steget om behov och önskan konkret för barnen. Exemplet handlade om hur giraffen berättade för sin syster om att hon önskade sig ett par glasögon i födelsedagspresent, detta var tur eftersom systemen trodde att hon önskade sig en hatt (se bilaga 2). Exemplet kan ha påverkat barnens svar.

Barnens erfarenheter och åldersskillnader är även en väsentlig faktor. I undersökningen skiljer det två år mellan de yngsta och de äldsta barnen och enligt Svensson (1998) återberättar gärna femåringen berättelser om vad de hört och sett till skillnad från sjuåringen som är mer intresserad av dialekter och hur språket kan användas vid problemlösning.

Efter intervjun frågade vi barnen om *Vilken av "symbolerna" de helst ville vara?* Alla barnen utom två svarade att de ville vara giraffen. Genom dessa svar kan vi konstatera att de ville identifiera sig med giraffen och att de tyckte om det kommunikationssätt som vi ville gestalta, å andra sidan kanske vi lät barnen vägledas till en av identiteterna genom att förespråka giraffspråk.

## 5.2 Metoddiskussion

### **Hur väl fungerar dockteatern som pedagogiskt verktyg för att förmedla budskapet bakom NVC?**

"Giraffspråk" i NVC är Rosenbergs uttryck som han skapat av pedagogiska skäl. Han använder sig av två dockor för att illustrera kommunikation, hos vargen som hanterar konflikten aggressivt och anfallande och giraffen som försöker lösa problemen genom att lyssna aktivt på den andra parten.

Manuset i vår pjäs skrev vi i enlighet med de fyra komponenterna *observation, känsla, behov* och *önskan* i den specifika konflikten. Vi ville visa på vad de olika kommunikationssätten ger för konsekvenser då det faktiskt påverkar andras beteende.

Med berättelsen ville vi förmedla NVC och hur man med hjälp av empati kan hantera både möten och konflikter. En annan viktig del i NVC är att bedöma en situation utan tolkningar

och bedömningar, detta gick vi inte in på i vår undersökning. Vi ställde däremot frågor till barnen om det kan finnas någon *bakomliggande orsak till ett beteende hos en kamrat* något som Kimber (2000:13) belyser i sin bok *Att stå ut med busungar eller Boken som lockar fram kraften hos de vuxna*, genom att skriva: "Den verklighet som du ser och upplever är din och inte någon annans, vilket innebär att andra har andra verkligheter".

Eller som vi uttryckte det i vår dockteater:

*När någon använder vargspråket till dig, försök då att se om det finns någonting som har hänt innan, och förstå känslor och behov i stället för att svara med vargspråket. Fråga för att förstå Ville!*

Dialogen utspelar sig mellan vargen och giraffen. Giraffen visar vargen hur man kan kommunicera samt förhålla sig i den specifika konflikten. Steg för steg frågar giraffen vargen om vad som har hänt, och hur de inblandade känner sig, för att vargen i sin tur ska komma till insikt om hur han samt de inblandade parterna kände. I sagan förekommer andra figurer i form av vargungar. Dessa spelade också en viktig roll då vargen kommer i konflikt med dem. Pjäsen innehöll en kontaktskapande dialog, där vargen lärde sig NVC s metod av giraffen, likt Vygotskys teori om den *Närmaste utvecklingszonen*, då man lär av någon med större erfarenhet, (Svensson, 1998).

Som pedagoger var vi väldigt medvetna samt uppmärksamma på att ta bort fokus från syndabocken och istället koncentrerade vi oss på att hitta en lösning, vilket även utspelades i teatern. Som medlare/aktörer ville vi ta bort etiketter, som t ex "bråkstake" och istället göra det synligt att människor är föränderliga. Genom att använda oss av dockor i form av djur kunde vi nå barnen på ett humoristiskt sätt då djuren hade mänskliga egenskaper. Detta brukar vara ett tacksamt sätt i arbetet med förskolebarn då djur oftast ses som snälla av barnen och avdramatiserar problemet vilket leder till att fler barn vågar vara med i diskussionen (Af Forselles, 2005).

Det är även en av Rosenbergs (2003c) ståndpunkter i NVC, nämligen att man inte ska påverkas av de normer och värderingar i samhället som präglar människor. I genomförandet av dockteatern var vi väl medvetna om de fyra olika komponenterna men framförallt var slutet betydelsefullt då allas behov blev tillgodosedda.

Anledningen till att vi valde att själva spela upp dockteatern var på grund av att de inblandade inte bör pekas ut. Med detta menar vi, att eftersom vi utgick från en aktuell konflikt, kunde detta ha lett till att flera av barnen kan ha känt igen sig i den aktuella konflikten som utspelades i pjäsen. Eleverna fick istället inbjudas till att komma med förslag till olika lösningar efter genomförandet. För den risken varnar även Byréus (2001), hon menar att en infekterad konflikt, om den bearbetas i form av drama, kan förvärras och leda till bråk. Byréus (2001) är kritisk till att bara de teaterintresserade i klassen ska delta, hon menar då att det kan hämma de övriga i gruppen.

De slutsatser vi kan dra efter att ha genomfört dockteater samt intervju med barnen på två olika förskolor var bland annat att barnen upplevde dockteatern som någonting väldigt roligt och spännande. För några av barnen var dockteater en ny upplevelse som fascinerade dem.

Fantasi, lek och teater är kanaler där man ofta kan möta barnen. (Byréus 2001: 94)

Citatet talar för vår upplevelse. Vi upplevde att detta var en metod som berörde eleverna, då deras erfarenheter och upplevelser knöts an till det aktuella ämnet. Vi lade märke till att teatern även fängslade de barn som har svenska som andraspråk, då de lätt kunde leva sig in i

pjäsen med hjälp av handdockorna. Anledningen till att samtal är ytterst viktigt anser vi att det är i dialog med varandra som olika upplevelser och uppfattningar utvecklas. Genom dockteatern fick barnen intryck och samtalet fick en punkt att utgå ifrån.

Eftersom dockorna blev så tydliga symboler för de olika kommunikationssätten finner vi det mycket möjligt samt relevant att använda dessa i skolvardagen. Genom att påminna barnen om att vi blir glada av om de pratar Giraffspråk, så har de nu någonting konkret att relatera till.

I vår studie om NVC upplevde vi att en stor hjälp i processen var att förstå symbolernas innebörd vid tillverkningen av dockorna. Genom att skapa dessa starka karaktärer behövde vi sätta oss in i hur giraffen var som gestalt, hur hon pratade genom de fyra komponenterna i NVC och även hur hon tänkte och kände. Vi fick även använda oss av vår empatiska förmåga för att förstå oss på vargen och det sätt som han kommunicerade. I ett fortsatt arbete med barnen, skulle man med fördel kunna arbeta praktiskt med att skapa giraffer. Genom att knyta Vygotskys teorier om att barn har hundra språk, innebär en skapande process ett steg mot NVC: s kommunikation.

Vi kan konstatera att NVC: s kommunikationsmodell är en stor process för barn. Vi inser att vi hade allt för stora ambitioner i början av vår undersökning. Bara dockorna var en stor upplevelse för barnen, speciellt för de minsta, då ett av barnen inte ens vågade klappa vargen. Att förklara alla steg i NVC: s modell vid endast ett tillfälle var något överväldigande för 5-7 åringar. Detta bör ske i små steg. Se rubrik 5.3 om *Vidare arbete och forskning med NVC*.

### **5.3 För- och nackdelar med NVC**

Under vår undersökningsgång blev vi mer och mer medvetna om hur tidskrävande det är med NVC: s metod. Vi anser att det är en stor process att försöka förändra ett kommunikationssätt och la därför ett stort engagemang på att förklara de grundläggande komponenterna *observation, känsla, behov och önskan* för barnen på ett mycket tydligt sätt.

Vad vi dock saknar är att författaren inte diskuterar problemlösning. Rosenberg tar endast upp en kommunikation där hans förväntningar är att konflikter kan lösas på ett bra sätt genom den. Hur exakt man hanterar en konflikt är en viktig punkt anser vi. Ännu en nackdel kan vara att barnen kan tro att man inte får visa negativa känslor, som ibland kan uppfattas som ”vargspråk”. De kan då undvika att reagera vid problemlösning. Därför anser vi att det är viktigt att tydliggöra skillnaden mellan problemlösning och att undvika att visa starka eller negativa känslor. Ännu en nackdel med NVC kan vara att det är svårt att alla parter håller sig lugna att de kan använda sig av kommunikationsmodellen i konfliktladdade situationer, exempelvis ute på skolgården. Det är många steg för ett barn att hålla i huvudet men å andra sidan kan delar av NVC: s modell användas och i sig utveckla kommunikationen mellan barn.

Rosenbergs metod, är inte bara en praktisk kommunikationsmodell, det är även en livsstil. Den här sortens kommunikation innebär att öva sig i att se en situation ur flera synvinklar. Fördelen med metoden är att man ökar sin empatiska förmåga och man påminns om att inte döma samt stämpa människor. I metoden skall man skilja mellan personen och problemet, det vill säga inte blanda in sina personliga tolkningar eller bedömningar. Däremot kan man lägga skulden på strukturen som båda parterna vill ändra på.

”Konflikter bör lösas och inte sopas under mattan”. Förtryck och orättvisa accepteras inte, säger Gandhi. Refererad i Karin Utas Carlsson (2002: 61), *Lära leva samman*. Han menar att konflikter ger oss möjligheter till utveckling och är därför av godo. Att Rosenbergs inspirationskälla är Mahatma Gandhis ickevåldsteori är uppenbart. Båda poängterar vikten av att lyssna och förstå den andra parten, inte förödmjuka honom/henne. Att ge den andra parten tid och utrymme och bry sig om vad han/hon behöver är även en viktig del i NVC. Det vill säga det väsentliga är egentligen att ändra strukturerna genom att transformera aktörerna inklusive sig själv. Man bör skilja på det onda och den som utför den onda handlingen, det onda ligger i strukturer som kan ändras. Den som agerar skadligt är en värdefull människa. Det vill säga, undvik att skuldbelägga, finn orsaken bakom behoven. Målet är att tillsammans med motståndaren arbeta för denna förändring. Vi finner att denna metod är användbart för konflikter på alla åldersnivåer. Dock behövs daglig träning för att kunskapen ska bli levande och att även tankesättet kan tillämpas. Det krävs tid, för att barnen skall kunna tillgodogöra sig tänkandet bakom NVC.

Nackdelarna går hand i hand med vissa praktiska svårigheter inom NVC. Det finns flera faktorer som kan bromsa arbetet med denna metod. En av dessa faktorer är det tidskrävande jobbet med att överhuvudtaget skapa dockor till en dockteater. Därefter kommer diskussionen som en följd till pjäsen. Här vill man förespråka ett visst sätt att lösa en konflikt, nämligen giraffens sätt. Olyckligtvis finns det inte tillräckligt med material för detta. Med andra ord kan det lätt bli så att man själv styr samtalet som inte helt och hållet grundar sig på de fyra fundamentala pelarna i denna metod. Detta kan leda till att det brister i stöd för NVC bland exempelvis kolleger på en skola.

Vi anser dock att fördelarna med denna metod väger tyngre. Att lära barnen hur de kan använda sig av NVC i konfliktsituationer med andra människor skulle leda till att skapa en bättre kontakt som gynnar alla parter och detta genom att inte gå till angrepp och istället lyfta fram de bakomliggande behoven vi människor har.

## 5.4 Vidare arbete och forskning med NVC

Giraffspråket är en metod där man långsiktigt arbetar med konflikthantering. Det går in på djupet av en människa och kan förändra ett kommunikationsmönster.

Vi anser att det finns en hel del utrymme för fortsatt arbete av praktiserandet av NVC.

### **Teater och sagor**

För att vidareutveckla de olika komponenterna skulle man som pedagog kunna gestalta exempelvis sagor/dramaövningar. Utifrån dessa skulle man kunna arbeta med att se det ur en annans persons ögon, exempelvis sagan om *Rödluan och vargen*, då utifrån vargens perspektiv. De yngre barnen får lyssna till sagan och jämföra den med ”Rödluan”, så som de känner sagan. På det här viset övar man barnen i att se att det kan finnas olika synvinklar i en konflikt. Enligt NVC, sätter man etiketter, och kallar andra för ”dum” eller ”elak”, utan att egentligen känna till sanningen. Det gäller att höra och försöka förstå den andres perspektiv innan man bedömer vem som har fel respektive rätt.

Dockteatern skulle även kunna utvecklas till ett forumspel där barnen själva är med och agerar. Byréus (2001) menar att man som lärare kan utgå från en aktuell konflikt och ta tillfället i akt vid de tillfällen då man står med en svettig och arg unge i var sin hand. Hon menar på att det är ett ypperligt tillfälle att bearbeta och reda ut en konflikt genom forumspel,

som ofta börjat av ett missförstånd. Hon lägger stor vikt vid, det som vi redan nämnt, att inte låta de inblandade spela sig själva utan istället engagera deras kamrater som får ta deras roller.

Genom att regelbundet göra dockteater och samtala kring de fyra olika stegen om hur barn upplever innehållet i konflikten samt hur man kan lösa den anser vi skulle bli följsamt och flexibelt att följa gruppens utveckling och behov. Detta kan ge en ökad förståelse för den enskilde eller gruppens agerande. Att tidigt lära barnen hantera konflikter så att de enligt de fyra komponenterna kan uttrycka egna känslor och behov samtidigt som de empatiskt ser till andras är oerhört viktigt anser vi. Hareide (2004) presenterar i Grünbaum & Lepp (ibid: 15) en konfliktpyramid som ringar in på vilka nivåer i konflikthanteringen som dramapedagogik kan bidra till utveckling. Den första är självtillit, empati, kommunikation och samarbetet nyckelbegrepp. Social kompetens är en viktig grund för varje elev att utveckla, vilket sammanfattar detta.

### **Lärarnas och föräldrarnas språk**

Det viktigaste i det fortsatta arbetet med NVC anser vi vara att pedagogen själv använder sig av kommunikationsmodellen, både i tal med kollegor och i konversation med barnen. Det gamla talesättet *"barn gör inte vad man säger åt dem att göra utan de gör som man själv gör"*, det sociokulturella perspektivet och Vygotskys teori om *Närmaste utvecklingszonen* stärker våra tankar. Att använda sig av NVC är inte helt lätt, att bryta ett gammalt och tryggt beteende tror vi är att våga släppa kontrollen, för att sedan kunna ta till sig det nya. Kimber (2000) skriver om att det är viktigt att vara professionell i samtal med föräldrar. Föräldrar till barn med aggressivt beteende bör mötas med ett professionellt språk. Det innebär att i mötet med föräldrar förhålla sig neutral och lyssnande hävdar Kimber (2000). Genom NVC har en pedagog en bra modell att utgå från och använda sig av i både konversation med föräldrar och skolledning.

### **Konflikthantering och lärarutbildningen**

Carlsson (2002) kom fram till två viktiga slutsatser i sin avhandling, nämligen att övningar som har att göra med underliggande behov är bland de viktigaste frågorna till barnen. Man kan även tala om rädslor och vad de är oroad över, för då de underliggande behoven och rädslorna efterforskas kan man komma till en djupare förståelse samt ett positivt ändamål. (ibid: 193) Vad som också skulle bli intressant att undersöka är om resultatet visade att de barn som fått lektioner under längre tid i denna metod, minskade sitt aggressiva beteende i motsats till dem som fått få eller inga lektioner.

Göthling betonar (Rosenberg, 2003b: 153) vikten av att studenter i lärarutbildningen borde få en kontinuerlig utbildning och handledning inom områden som konflikthantering, samtalsmetodik och förhållningssätt mot barn och ungdomar för alla som verkar i skolan. Detta skulle vara en god förutsättning för att hantera utvecklingen, menar hon. Rosenberg (ibid: 22) skriver också om hur Nonviolent Communication kan användas i skolan. Han beskriver att det är ett mål och att alla som berörs, bör tillsammans ta fram gällande regler, förändra hela det bakomliggande systemet och sträva efter vad som egentligen är viktigt, det vill säga där vi lär oss att samarbeta.

Förtroendet är viktigt och läraren har en betydelsefull roll i samhället, de undervisar, fostrar och socialiserar eleverna i skolan och i samhället. Att förmedla demokrati och att tala om etikiska rättigheter och skyldigheter är en obligatorisk uppgift och yrkets mål. Därför anser vi att det är oerhört viktigt att redan i förskolan och förskoleklass arbeta kring att utveckla en god och stimulerande miljö där alla individer erbjuds en rättvis skolgång.

Dessutom är det viktigt att barn erbjuds och får möjlighet till att arbeta i grupp tillsammans och utmana varandras erfarenheter. Vid dessa tillfällen kommer man fram till en viktig del, nämligen att ”lära av varandra”, där dialog, problematisering och reflektion är centrala inslag.

Claesson (2002) skriver om det sociokulturella perspektivet som handlar främst om dialog och social interaktion, detta är en punkt vi anser stämmer överens med NVC och dess betydelse av en välfungerande ickevåldskommunikation mellan parterna i ett samtal.

Vi vill starkt betona att vår förhoppning är att konflikthantering, oavsett vilken konfliktlösningsmetod, ska bli ett obligatoriskt ämne i lärarutbildningen. Dels för vår egen del, dels för barnen. Barnen får möjlighet till att träna sig i att hantera konflikter konstruktivt, lärarna kan i sin tur då bemöta barnen på ett liknande förhållningssätt. Rosenberg syftar på att barnens normala liv är så fullt av ”vargspråk” att det är svårt för en vuxen att verkligen förstå det. Man bör vara motiverad som vuxen och som lärare eftersom det är väldigt viktigt med förebilder. NVC är tidskrävande, det krävs ständig övning, och bör övas dagligen i förskolan.

## Slutord

Vi ämnade studera och utvärdera möjligheten av att förmedla budskapet/metoden/förhållningssättet i NVC, en konflikthanteringsmetod, till barn i förskoleålder genom mediet dockteater. Vi lyfter NVC som ett tänkbart sätt att arbeta med konflikthantering i förskolan och dockteater som ett möjligt sätt att förmedla idéerna bakom NVC till barnen. Uppsatsen kan därför sägas både ha för avsikt att utvärdera dockteatern som ”budskapsförmedlare”, men också NVC och dess idéers tillämpning i verksamheten på ett generellt plan. I uppsatsen formuleras två huvudsakliga frågeställningar:

1. Hur väl fungerar dockteatern som pedagogiskt verktyg för att förmedla budskapet bakom NVC?
2. Hur resonerar barnen kring pjäsen och de två symbolerna för olika kommunikationssätt och de idéer som dessa ämnar förmedla?

Den tidigare litteratur som ligger till grund för uppsatsen kan delas in i litteratur om NVC specifikt, om konflikthantering generellt, om värdegrundfrågor och om dockteater som ett pedagogiskt verktyg. Stora delar av genomgången beskriver NVC och idéerna bakom det. Vi har skrivit manus till och utarbetat en dockteaterpjäs som vi framfört i fyra barngrupper. Pjäsen bygger på de mest framträdande dragen i modellen NVC och har för avsikt att förmedla dess budskap till barnen via två handdockor, en giraff och en varg. I anslutning till pjäsen undersökte vi genom gruppintervjuer om huruvida barnen har förstått budskapet i dockteatern och de två symbolerna. Vårt material kan därför utgöras av både dokumentation i form av intervjuvar samt tidigare litteratur. Svaren och litteraturen har analyserats och vi sluter oss till att NVC är ett bra, långsiktigt förhållningssätt i det dagliga arbetet med konflikthantering och att dockteater fungerar som kommunikation mellan tankarna bakom NVC till barnen. Dock konstaterar vi att arbetet med konflikthanteringen, så även med NVC, i förskolan och förskoleklass är en stor och tidskrävande process. Vi kan också konstatera att idéerna bakom NVC stämmer väl överens med läroplanen Lpo 94 och Lpfö 98.



## 7. Litteraturförteckning:

- Af Forselles, Björn (2005) *Etik och moral med dockan som verktyg. En studie kring en alternativ metod*. Malmö: Malmö högskola.
- Byréus, Karin (2001) *Du har huvudrollen i ditt liv. Om forumspel som pedagogisk metod för förändring och frigörelse*. Stockholm: Liber.
- Carlsson Utas, Karin (2002) *Lära leva samman, undervisning i konflikthantering. Teori och praktik*. Göteborg: Elanders Digitaltryck
- Chambers, Aidan (1993) *Böcker inom oss- Om boksamtal*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Grünbaum, Anita & Lepp, Margret (2005) *Dracon i skolan, - drama, konflikthantering och medling*. Lund: Studentlitteratur.
- Gustavsson, Birgitta & Fritzén Lena (2004) *Idag ska vi på teater. Det kan förändra ditt liv. Om barnteater som meningsskapande i skolan*. Växjö: Allkopia.
- Hareide, Dag (2006) *Konfliktmedling*. Lund: Studentlitteratur.
- Kimber, Birgitta (2000) *Att stå ut med busungar eller Boken som lockar fram kraften hos de vuxna*. Värnamo: Fälth & Hässler.
- Lindö, Rigmor (2002) *Det gränslösa språkrummet*. Lund : Studentlitteratur.
- Läraryrket (2004) *Lärarens handbok*. Solna: Tryckindustri Information.
- Merriam Sharan, B (1993) *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Olikas lika värde- om arbetet mot mobbning och kränkande behandling* (2003)  
Myndigheten för skolutveckling.
- Orlenius, Kennert (2001) *Värdegrunden – finns den?* Hässelby: Runa förlag.
- Rosenberg, Marshall B (2003a) *Vi kan reda ut det! Fredliga och kraftfulla sätt att lösa konflikter*. Svenskbyn: Friare Liv.
- Rosenberg, Marshall B. (2003b) *Lära för livet. Nonviolent communication i skolan; för bättre resultat, färre konflikter och fördjupade relationer*. Svenskbyn: Friare Liv.
- Rosenberg, Marshall B (2003c) *Nonviolent Communication- Ett språk för livet*. Encinitas: PuddleDancer Press.
- Smith, Anne-Christine (2002) *Giraffspråket: Känslans kommunikation - en väg till kontakt och förändring*. Höganäs: Kommunförlaget.
- Stensmo, Christer (2002) *Vetenskapsteorier och metod för lärare*. Uppsala: X-O Graf Tryckeri AB.

*Svenska skrivregler*. Svenska språknämnden (2005) Stockholm: Liber AB.

Svensson, Ann-Katrin (1998) *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (2005) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94*. Stockholm: Fritzes.

Wahlström O, Gunilla (1996) *Gruppen som grogrund*. Stockholm: Liber Utbildning.

Wahlberg, Anneli (2007) *Konflikters liv och död*. Falun: ScandBook.

### **Elektroniska referenser:**

Föreningen Nonviolent communication i Sverige (2007) <http://www.fnvc.se> [2008-04-16]

Nationalencyklopedin. Sökord: Empati. Hämtad 2008-04-16, från <http://www.ne.se>

Wikipedia, den fria encyklopedin. Sökord: *Medling m.fl.* Hämtad 2008-04-16, från <http://sv.wikipedia.org/wiki/Medling>

**[www.skolverket.se](http://www.skolverket.se)**

### **Föreläsning:**

Marie Wrethander. (2006-11-22). Inneslutning -uteslutning.

## Bilagor

### Bilaga 1: De fem friheterna

Friheten att se och höra det som finns här och nu,  
istället för det som borde finnas, fanns eller kommer att finnas.

Frihet att säga det man tänker och känner,  
istället för det man borde tänka och känna.

Frihet att känna det man känner,  
istället för vad man borde känna.

Frihet att begära det man behöver,  
istället för att alltid vänta på tillåtelse.

Frihet att ta risker för egen del,  
Istället för att välja att vara trygg och aldrig sätta båten i gungning.

Virginia Satir

### Bilaga 2: Manus till dramatiseringen

#### *Berättelsen om när giraffen lärde vargarna, giraffspråket*

##### **Berättare:**

*Nu ska vi berätta en saga om när vargen och lärde sig giraffspråket...av en giraff...fast först kära barn ska vi presentera figurerna i sagan:*

##### **Ljud:** Instrument

*Ja, vi får nog börja med Ville...*

- Ja, hallå,. Jag heter Ville Varg o e alltid arg, som ni ser på mig är jag en stor o stark varg ....och jag vet oftast bäst om man säger så....och om någon inte vill leka med mig så blir jag jättearg!!! Morr..

*Berättare: Ja då tar vi nästa figur, och då vill vi presentera Giraffen Gittan.*

**Gittan:** Hej kära barn! Jag är en giraff, och jag heter Gittan. Jag kan se och höra bra och jag känner mig glad och ivrig över att få träffa er.

Kan ni se vilken lång hals jag har? Och vet ni vad? Jag har det största hjärtat av alla djuren i hela världen. Jag pratar ett språk som heter Giraffspråk, det är ett väldigt bra språk tycker jag och det hjälper mig att få många vänner.

##### **BUBBLOR:::**

*Berättare: Nu börjar sagan...*

*Det var en solig dag i mitten av maj och alla små vargbarn var ute och lekte. Ville Varg ville också vara med och leka, det såg så roligt ut när dom andra lekte jage i gräset.*

*Ville Varg sprang det fortaste han kunde fram till dom andra barnen och knuffade till en liten vargflicka.*

- Ååå, jag måste vara med, tänkte Ville, nu ska jag också leka.

*Men de andra vargarna blev sura.*

Vargungen:

- Du ska alltid förstöra när vi leker!

**Berättare:** *Skrek dom och räckte ut tungan mot Ville.*

*Ville blev arg men ville ju fortfarande vara med och leka.*

*Han sprang bort till en giraff som stod och åt från ett äppelträd.*

**Ville:** De andra barnen är dumma, jag får aldrig vara med och leka! Dom bara säger att jag förstör!

**Berättare:** *Sa Ville argt, han var sur som en gammal citron.*

*Giraffen slutade tugga och lyfte sin långa hals. Ville studsade upp och ner och fortsatte berätta.*

**Ville:** Dom är jättedumma och räcker ut tungan mot mig! Morr...

**Berättare:** *Giraffen tog på sig sina glasögon och tittade bort mot vargarna som lekte i gräset.*

**Gittan:** Jaha, där springer de och leker jage, det ser roligt ut. Men, har du frågat om du får vara med och leka? *Undrade giraffen.*

**Ville:** Nä, men dom är elaka!

**Gittan:** Men om de andra barnen ska veta att du vill vara med, så är det viktigt att säga hur det känns, och fråga vad dom vill.

**Ville:** Men de bara skrek och räckte ut tungan mot mig!

**Gittan:** Ja ha...vänder sig giraffen mot de andra vargarna...men har ni tänkt på en sak- att det är först när man berättar hur man känner och vad man vill, som era önskningar kan bli uppfyllda. Det är ungefär det samma som när jag skulle fylla år och berättade för min syster att jag önskade mig ett par glasögon för de andra hade gått sönder. Åå vad bra att du sa det sa hon då, jag som hade tänkt köpa dig en ny hatt, om du aldrig hade berättat hade jag aldrig vetat....

Ja men vad känner du nu dåråååå? Vad var det för lek som dom lekte? Frågade du om du fick vara med och om det var ok för dom?

**Ville:** Nee, jag frågar aldrig! Dom sprang och så...ska jag vara med...morr

**Gittan:** Jaha, fanns det kanske några regler i leken?

**Ville:** Nääää...de bara sprang och jag sprang jättefort och så ramlade en vargflicka och så.....började hon tjuta, och så sa alla att det var mitt fel, men det är det aldrig.

**Gittan:** När jag pratar Giraffspråk sträcker jag ut min hals och ser efter vad jag ser och hör och sen frågar jag hur de andra girafferna känner inför att jag får vara med. Jag är ärlig och anklagar inte de andra. Så pratar jag giraffspråk. Vet du, Ville, alla kan lära sig Giraffspråk.

**Ville:** - Men, men, men de vill inte att jag ska vara med ändå. Då blir jag arg och förstör...

**Gittan:** Men om du pratar giraffspråk med dom, så tror jag att de kommer att förstå dig. Ville, våga vara modig och fråga snällt om du får vara med. Ställ frågan skulle ni vilja det?

***Berättaren:** Ville tassade iväg mot de andra vargarna, han tänkte på vad Gittan hade berättat för honom och spetsade sina lurviga öron...hans hjärta bankade...men han var inte arg...*

**Ville:** Hej...vad leker ni? Får jag vara med? Skulle liksom bli kul om man säger så. Vill ni det?

***Berättaren:** De andra vargarna tyckte det var lite underligt, så där brukar inte Ville låta, han brukar ju oftast morra och skälla.*

De andra vargarna tyckte att Ville lät snäll och desto snällare de andra vargarna var mot Ville, desto snällare blev Ville. Och tillsammans lekte de allihopa i gräset.

**Gittan:** När någon använder vargspråket till dig, försök då att se om det finns någonting som har hänt innan, och förstå känslor och behov, i stället för att svara med vargspråket. Fråga för att förstå Ville!

**Ljud:** Instrument



## **Bilaga 3: Frågor**

### ***Observation***

- Vad tänker du på när din kompis är arg/ledsen, kan det ha hänt någonting?
- Vad tänker du på när din kompis är ledsen?

### ***Känsla***

- Varför är det viktigt att få säga vad man känner?

### ***Behov och önskan***

- Varför är det viktigt att få säga vad man vill?

### ***Önskan vid konfliktlösning***

- Hur kan man göra när man är ovänner för att bli sams?
- Hur kan man prata giraffspråk?
- Hur kan man prata vargspråk?
- Hur skulle du kunna lära någon kompis giraffspråket?
- Hur kan man göra en arg eller ledsen kompis glad när ni har bråkat?

## Bilaga 4: Brev till målsman

Hej!

Våra namn är Maja och Lisa. Vi är lärarstudenter vid Göteborgs universitet. Vi läser nu vår sista termin och ska skriva vårt examensarbete. Arbetet ska handla om hur barn upplever konflikter i förskolan/förskoleklass.

Syftet med vårt arbete är att lära oss mer om barns tankar kring konflikter och konflikthantering inför vårt kommande yrke samt att det kan vara av intresse för pedagogerna i verksamheten.

Vi kommer att använda oss av dockteater och av en kommunikationsmodell som heter Giraffspråk, ett språk som ska öka den empatiska förmågan att samtala på. Barnen ska titta på dockteater och sedan få vara med och diskutera i frågor som rör konflikthantering.

Vi kommer i samband med vår undersökning att spela in barnens röster. Inspelningen kommer endast avlyssnas av oss för att vidare användas i studiesyfte av ovannämnd art.

Vi vill härmed be dig/er föräldrar om ert tillstånd att röstbanda ert barn. Därför ber vi er att markera något av nedanstående val med ett kryss i rutan.

Ja

Nej

FÖRÄLDERS UNDERSKRIFT: \_\_\_\_\_

BARNETS NAMN: \_\_\_\_\_

Tillbaka senast...../.....

Med vänlig hälsning!

Lisa Källström & Maja Bradic

